

Leidraad: alle onderdelen dienen ingevuld te worden. Het fiche wordt bij Voorjaarsnota openbaar gemaakt. Bij vragen kun je contact opnemen met directie Klimaat

FICHEFORMAT	TITEL MAATREGEL: Klimaatmaatregelen landgebruik (bossenstrategie en veenweide)
Stuk 25D	Indienend departement: LVVN Contactpersoon (fiche-indiener, mailadres, tel. nr.): FEZ-contactpersoon (FEZ contactpersoon, mailadres, tel. nr.):
Korte omschrijving maatregel	
- Benoem of het gaat om een uitwerking van een reservering of nieuwe maatregel in het fonds: ☐ Uitwerking reservering; ☒ Nieuwe maatregel - Benoem of het intensivering van een reeds bestaande beleidsmaatregel (al dan niet uit het Klimaatfonds) betreft of een nieuwe maatregel is: ☒ Intensivering bestaande maatregel; ☐ Nieuwe maatregel - Indien het gaat om uitwerking van een reservering met voorwaarden, kopieer hier letterlijk de voorwaarden uit het definitieve Meerjarenprogramma Klimaatfonds 2025. Licht per voorwaarde toe of en hoe eraan voldaan wordt. - Geef een <u>beknopte</u> beschrijving van het beoogde effect en de vormgeving van de maatregel (max. 5 zinnen). <i>Het stimuleren van koolstofvastlegging in bomen en bos en het voorkomen van emissies uit veenweiden. Door structureel gebrek aan middelen ontbreekt het aan de juiste voorwaarden voor realisatie van de klimaatdoelen voor landgebruik. Een extra beleidspakket is noodzakelijk om de ondergrens van de taakstelling in het klimaatakkoord binnen bereik te houden en via het beperken van de emissies uit landgebruik (Land Use, Land Use Change and Forestry - LULUCF) bij te dragen aan het doel van ten minste 55% CO2-reductie in 2030 en daarmee stappen te zetten op weg naar een klimaatneutrale samenleving in 2050.</i> <i>Dit gaat om maatregelen voor de bossenstrategie en veenweide:</i> <u>Bossenstrategie:</u> - 2.100 ha (variant 2) – 4.200 ha (variant 1) nieuw bos buiten het NNN - 8.500 ha (variant 2) – 17.000 ha (variant 1) bosherstel - 13.100 ha (variant 2) – 26.200 ha (variant 1) landschapselementen - 10.130 ha (variant 2) – 20.260 ha (variant 1) agroforestry <u>Veenweide:</u> - 22.500 ha (variant 2) – 45.000 ha (variant 1) normering waterpeilen via peilbesluiten (20-40cm drooglegging) met nadeelcompensatie - 10.000 ha (variant 2) – 20.000 ha (variant 1) uitrol waterinfiltratiesystemen op agrarische percelen	
Overeenstemming met doelen Klimaatfonds	
- Beschrijf aan welk bestedingsdoel van artikel 2 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds de maatregel bijdraagt: ☐ Een broeikasgasneutrale energievoorziening in 2050, ☐ Het stimuleren van de implementatie van technieken voor energie-efficiëntie en het stimuleren van de toepassing van hernieuwbare energie en overige broeikasgasreducerende en circulaire technieken en maatregelen in het bedrijfsleven en/of ☐ Het stimuleren van de toepassing van technieken voor energie-efficiëntie, van hernieuwbare energie en van koolstofvastlegging in de gebouwde omgeving.	

• Bij welk perceel wordt deze maatregel ingediend? ☐ Kernenergie ☐ CO₂-vrije gascentrales ☐ Energie-infrastructuur ☐ Vroege fase opschaling ☐ Verduurzaming industrie en innovatie mkb ☐ Verduurzaming gebouwde omgeving • Onderbouw waarom de maatregel bedraagt aan de algemene doelstelling van dat perceel (deze staan in het Meerjarenprogramma 2025). Indien de maatregel aan de operationele doelstelling van meerdere percelen bijdraagt, licht dit toe.
Overeenstemming met Klimaatplan (i.v.m. <u>artikel 3, lid 3a van de Tijdelijke wet Klimaatfonds</u>)
• Beschrijf of, en zo ja waarom, de maatregel in overeenstemming is met het Klimaatplan, bedoeld in artikel 3 van de Klimaatwet. <i>De maatregel draagt bij aan het beleidsdoel in het Klimaatplan: Emissiereductie en CO2-opslag door slim landgebruik. Onder dit doel staan de opgaven benoemd voor bossen en veenweide.</i>
Additionaliteit t.o.v. bestaand beleid (i.v.m. <u>artikel 3, lid 3d van de Tijdelijke wet Klimaatfonds</u>)
• Beschrijf (en verwijz via een weblink naar) relevante Kamerbrieven, programma's of andere beleidsstukken waar deze maatregel uit volgt. <i>In de landelijke Bossenstrategie zijn de afspraken in het klimaatakkoord uitgewerkt tot concrete maatregelen: Uitwerking ambities en doelen landelijke Bossenstrategie en beleidsagenda 2030 Kamerstuk Rijksoverheid.nl</i> <i>In het Veenplan 1^e fase (Kamerbrief 32813 nr. 562) de zijn voornemens beschreven voor de inzet en maatregelen in de veenweidegebieden.</i> <i>In beide gevallen gaat het om Klimaatafspraken waarvoor maatregelen genomen moeten worden waarvoor met het Klimaatakkoord onvoldoende financiering beschikbaar is gemaakt.</i>
• Indien het gaat om intensivering van een bestaande maatregel (waar al dan niet eerder middelen uit het Klimaatfonds voor zijn toegekend), licht toe wat aanvullend nodig is en waarom het logisch is dat deze middelen uit het Klimaatfonds komen. <i>Maatregelen uit dit voorstel waren opgenomen in het Nationaal Programma Landelijk Gebied, waarvoor dekking was voorzien vanuit het transitiefonds. Het Transitiefonds was de reden waarom LVVN geen gebruik kon maken van het Klimaatfonds. Na het vervallen van het transitiefonds is er geen alternatief van voldoende omvang beschikbaar om de doelen te halen, ook is hiervoor geen ruimte op de LVVN-begroting gezien de grootte van het benodigde bedrag. Daarom is deze claim bij het Klimaatfonds aanvullend nodig op bestaande financieringsbronnen.</i> <u>Bossenstrategie:</u> <i>De opgave Klimaatakkoord betreft het realiseren van 0,4-0,8 megaton vastlegging uiterlijk in 2030. Met de bestaande beschikbare middelen wordt maximaal 60% van de ondergrens gerealiseerd. Met de claim Klimaatfonds wordt financiering gevraagd om het doelgat naar de ondergrens te dichten:</i> - Variant 1: met deze inzet wordt het doelgat tot de ondergrens in 2030 volledig gedicht. - Variant 2: met deze beperkte inzet wordt het doelgat tot de ondergrens met 50% gedicht, met een beperkte set aan maatregelen voor de uitvoeringsperiode t/m 2028.

Daarmee wordt maximaal 80% van de ondergrens gerealiseerd. Deze variant 2 gaat ervanuit dat in 2027/2028 besluitvorming plaatsvindt over aanvullende financiering van maatregelen om alsnog het resterende doelgat tot de ondergrens in 2030 volledig te dichten.

Veenweide:

De opgave Klimaatakkoord met betrekking tot veenweide betreft het realiseren van 0,7-1,0 megaton broeikasgasemissiereductie uit veengronden uiterlijk in 2030 via het nemen van maatregelen op 90.000 ha. Waarbij de ondergrens van de bandbreedte gebaseerd is op nieuwe inzichten dat de hoogte van de broeikasgasemissies uit organische rijke (veen- en moerige) gronden ca. 30% lager zijn dan tijdens het afsluiten van het Klimaatakkoord werd verondersteld. Met de bestaande beschikbare middelen inclusief de (nog te besluiten) intensivering Agrarisch Natuurbeheer (ANB) kunnen naar verwachting maatregelen worden genomen op ca. 45.000 ha (50% van de areaalopgave van de afspraak Klimaatakkoord). Naast maatregelen op meer hectares betreft de intensivering ANB vooral ook het afsluiten van zwaardere beheerpakketten op bestaande arealen en het afsluiten van langjarige (-20 jaar) beheerafspraken wat bijdraagt aan het toekomstperspectief van ondernemers. Met maatregelen op ca. 45.000 ha wordt de opgave uit het Klimaatakkoord voor ca. 50% gerealiseerd. Met de claim Klimaatfonds wordt financiering gevraagd om het doelgat verder te dichten:

- *Variant 1: met deze inzet wordt het doelgat met betrekking tot de areaalopgave (en tevens tot de ondergrens van de bandbreedte van 0,7-1,0 megaton) volledig gedicht.*
- *Variant 2: met deze beperktere inzet wordt het doelgat met betrekking tot de areaalopgave (en tevens tot de ondergrens van de bandbreedte van 0,7-1,0 megaton) met 50% gedicht, met een beperktere set aan maatregelen voor de uitvoeringsperiode t/m 2028. Daarmee wordt maximaal 75% van de hectare-opgave uit het Klimaatakkoord (en van de ondergrens van de bandbreedte van 0,7-1,0 megaton) gerealiseerd. Deze variant 2 gaat ervanuit dat in 2027/2028 besluitvorming plaatsvindt over aanvullende financiering van maatregelen om alsnog het resterende doelgat tot de afgesproken areaalopgave (en ondergrens van de bandbreedte) in 2030 volledig te dichten.*

- Beschrijf de samenhang van het instrument met andere bestaande of beoogde instrumenten die (gedeeltelijk) hetzelfde doel dienen.

Met het financieren van de impuls gelden veenweide en koploperprojecten uit het NPLG (veenweide en bossenstrategie) zijn reeds (beperkte) middelen beschikbaar gesteld aan provincies voor het uitvoeren van de benodigde maatregelen. Met dit instrument Klimaatfonds kunnen deze maatregelen geïntensiveerd worden en kan waar mogelijk gebruikt worden gemaakt van bestaand provinciaal instrumentarium.

- Beschrijf hoe de maatregel additioneel effect sorteert t.o.v. klimaatmaatregelen die zijn vastgesteld en gefinancierd vóór 1 januari 2022.

Provinciale veenweidestrategieën en plannen voor de uitvoering van de Bossenstrategie zijn vastgesteld, maar door gebrek aan financiering is realisatie tot nu toe beperkt. Daarom is een financiële impuls nodig voor realisatie van nieuw bos, bosherstel, landschapselementen en veenweideaanpak. Gericht op doelbereik klimaatopgave landgebruik.

Uitvoerbaarheid (i.v.m. artikel 3, lid 3b van de Tijdelijke wet Klimaatfonds)

- Beschrijf welke uitvoeringsinstantie de maatregel gaat uitvoeren. Is hier al contact over? Idealiter is de uitvoerder bekend en heeft deze meegekeken op de maatregel. Wat zijn de risico's voor de uitvoering volgens de uitvoerende organisatie?

- Onderbouw waarom de maatregel op korte termijn juridisch en technisch uitvoerbaar is (bijv. arbeidsmarktcapaciteit, capaciteit uitvoeringsorganisaties en technische belemmeringen).

Bossenstrategie:

De provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen. Zij hebben provinciale plannen vastgesteld die in de startblokken staan om uitgevoerd te worden.

Risico's voor uitvoering:

- *Voor landschapselementen is de uitvoeringssnelheid deels afhankelijk van het animo voor stimuleringsregelingen en de mate waarop het beheer van landschapselementen financieel geborgd is. Dit wordt gedekt middels het Agrarisch Natuurbeheer. Via het Aanvalsplan Landschap wordt het animo gestimuleerd.*
- *Randvoorwaardelijk zijn bestuurlijke afspraken met provincies, rijkspartijen met grondposities, waterschappen, gemeenten en TBO's om deze maatregelen in hun RO op te nemen en te instrumenteren. Deze afspraken zijn geen eenrichtingsverkeer; al deze partijen hebben zich gecommitteerd aan deze maatregelen binnen het Klimaatakkoord en zijn actief deelnemer aan de betreffende klimaatwerkgroepen.*

Kansen:

- *Het is een uitbreiding van bestaande regelingen, daarom voorzien we geen beperkingen in de instrumentenkoffer om de maatregelen uitgevoerd te krijgen.*
- *Het Rijk kan snel uitbreiden op de eigen grondpositie (relevant voor bos en landschapselementen).*

Veenweide:

Waterstandsverhogingen via peilbesluiten worden door waterschappen doorgevoerd, in overleg met provincies en Rijk waarbij afspraken worden gemaakt over de financiering van de bijbehorende nadeelcompensatie. Uitrol van waterinfiltratiesystemen op agrarische percelen worden door de markt (drainagebedrijven) uitgevoerd in opdracht van waterschappen en in afstemming met provincies en de agrarische bedrijven. In beide gevallen betreft het type activiteiten reguliere werkzaamheden van waterschappen.

Behoudens het financieringsvraagstuk zijn er geen juridische of technische belemmeringen.

Staatssteuntoets

- Beschrijf of er een staatssteuntoets nodig is en wat hiervoor het proces is. Welke oordeel van de EC ligt voor de hand? Stem dit vóór indiening af met de juridische directie van uw ministerie.
- *Het betreft een uitbreiding van bestaande instrumenten zoals provinciale beschikkingen voor bosherstel en bosaanleg. Daarom is er geen staatssteuntoets nodig.*
- *Peilbesluiten met nadeelcompensatie vallen buiten staatssteun. Voor de uitrol van waterinfiltratiesystemen (niet-productieve investeringen) wordt gebruik gemaakt van bestaand instrumentarium in overeenstemming met staatssteunkaders.*

Doeltreffendheid (i.v.m. artikel 3, lid 3b van de Tijdelijke wet Klimaatfonds)

- Beschrijf zo precies mogelijk de doeltreffendheid (effectiviteit) van de maatregel. Leg uit en onderbouw (waar mogelijk met behulp van wetenschappelijke bronnen, inclusief bronverwijzing), hoe de maatregel het beoogde doel van de maatregel realiseert (causale verband tussen deze maatregel en het beoogde doel). Kwantificeer waar mogelijk. Zonder beschrijving van de doeltreffendheid kan het fiche niet beoordeeld worden.

Bossenstrategie:

Met uitbreiding van bos, herstel van bos en aanleg van landschapselementen en agroforestry kan met deze maatregel, aanvullend op bestaand beleid, additionele koolstofvastlegging worden gerealiseerd:

- *Volgens variant 1: realisatie van 0,16 megaton per jaar additionele koolstofvastlegging voor het klimaatdoel in 2030. Daarmee wordt de ondergrens van de bandbreedte uit het Klimaatakkoord gerealiseerd. Op termijn (>10 jaar) zal de effectiviteit sterk toenemen naar 0,32 Mton i.v.m. toename van groeisnelheid van bomen en bos bij ouder worden¹.*

¹ [Factsheets | Klimaatlim Bos- en Natuurbeheer](#)

- Volgens variant 2: realisatie van 0,08 Mton additionele koolstofvastlegging per jaar voor het klimaatdoel in 2030. Daarmee wordt ca. 80% van de ondergrens van de opgave uit het Klimaatakkoord gerealiseerd. Op termijn (>10 jaar) zal de effectiviteit sterk toenemen naar 0,16 Mton i.v.m. toename van groeisnelheid van bomen en bos bij ouder worden². Zie de bijgevoegde excel voor een kwantificering incl. bronvermelding.

Veenweide:

Recente resultaten van het meerjarig Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweide ([Rapportages – NOBV](#)) hebben rekenregels (SOMERS2.0) opgeleverd over de effectiviteit van vernattingsmaatregelen (slootpeilverhogingen en waterinfiltratiesystemen: Passieve WIS en Actieve WIS) onder uiteenlopende omstandigheden. Samenvattende tabel:

Drooglegging (slootpeil tov maaiveld)	Emissie ton CO ₂ /ha	PWIS	AWIS
60cm	13	13	-
50cm	11	10	8
40cm	9	7,5	6,5
30cm	7,5	5,5	5
20cm	6,5	3,5	3,5

- Het nemen van vernattingsmaatregelen in de laag gelegen veenweidegebieden (kustvlaktevenen, waar de waterpeilen via peilbesluiten worden gereguleerd) vergt een samenhangende aanpak op gebiedsniveau: het verhogen van oppervlaktewaterpeilen (via peilbesluiten) in een geheel peilvak aangevuld met aanleg van WIS op (een deel van de) agrarische percelen. Het onderzoek laat zien dat de aanleg van waterinfiltratiesystemen het meest effectief is in combinatie met het verhogen van slootwaterpeilen naar tenminste 40cm onder maaiveld.
- Ten opzichte van een gangbare – voor de melkveehouderij optimale – drooglegging van 50-60 cm levert een peilbesluit met een drooglegging van 40-20cm binnen een peilvak een gemiddelde broeikasgasreductie op van ca. 4 ton CO₂/ha. Het kustvlakteveen (waar het waterniveau via peilbesluiten wordt gereguleerd) omvat ca. 300.000 ha organisch rijke (veen- en moerige) gronden, waarvan ca. 200.000 ha in agrarische percelen. Wanneer met peilbesluiten hogere waterstanden worden gerealiseerd rond agrarische gronden (peilvak met hoofdfunctie landbouw), heeft dit ook effect op de organisch rijke gronden zoals oevers, bermen, wegen en natuurterreinen voor zover die binnen het peilvak zijn gelegen. Voor deze fiche wordt voor deze organisch rijke gronden gerekend met een multiplier van 20% (d.w.z. dat verondersteld wordt dat het verhogen van het waterniveau rond agrarische percelen ook effect heeft op 20% van de andere organisch rijke gronden.), waarmee het bovenbeschreven effect uitkomt op een gemiddelde broeikasgasreductie van 4,8 ton CO₂/ha landbouwareaal.
- Het aanvullend aanleggen van een waterinfiltratiesysteem op een agrarisch perceel levert bij een peilbesluit van 40-20cm een aanvullende reductie op van ca. 3 ton CO₂/ha.
- In deze fiche worden twee varianten beschreven:
 - Variant 1: het normeren van het slootpeil via een peilbesluiten op 40-20cm drooglegging rond 45.000 ha agrarische percelen. Dit levert 0,22 megaton reductie op (inclusief multiplier van 20%). Deze variant omvat daarnaast de aanleg van waterinfiltratiesystemen op 20.000 ha agrarische percelen. Dit levert aanvullend 0,06 megaton reductie op. De totale reductie van variant 1 bedraagt daarmee 0,28 megaton in 2030.
 - Variant 2: het normeren van het slootpeil via een peilbesluiten op 40-20cm drooglegging rond 22.500 ha agrarische percelen. Dit levert 0,11 megaton reductie op (inclusief multiplier van 20%). Deze variant omvat daarnaast de aanleg van waterinfiltratiesystemen op 10.000 ha agrarische percelen. Dit levert aanvullend 0,03 megaton reductie op. De totale reductie van variant 1 bedraagt daarmee 0,14 megaton vanaf 2029.

² [Factsheets | Klimaatslim Bos- en Natuurbeheer](#)

Inschatting kwantificeerbare gevolgen t.o.v. klimaatmaatregelen zoals die zijn meegenomen in de KEV 2024

- Geef in de tabel aan hoeveel CO₂-reductie vanaf 2030 structureel jaarlijks behaald wordt met het zelfstandige effect van deze specifieke maatregel (dus niet met het beleid in den brede). Eventuele reductie-effecten vóór 2030 kunnen los in de tabel worden ingevuld. Is er geen sprake van een reductie-effect, omdat het bijvoorbeeld infrastructuur betreft? Geef dan een toelichting.
- Voeg een onderbouwing toe van de berekening van het broeikasgaseffect, energiegebruikseffect of ander effect, inclusief bronverwijzing.
- Bereken de jaarlijkse structurele CO₂-reductie en energiebesparing per mln. euro subsidie en neem dit op in de tabel.

Bossenstrategie – variant 1 (€ 1.360 mln; uitrol maatregelen 2025 t/m 2030)

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030
CO ₂ -reductie (jaarlijks) → koolstofvastlegging		0,016	0,040	0,064	0,096	0,128	0,160 Mton (na 10 jaar 0,32 Mton)
CO ₂ -reductie per 1 mln. euro subsidie (struc. vanaf 2030)							0,160 Mton / 1.360 mln euro = 118 ton/mlin €

Bossenstrategie – variant 2 (€ 680 mln; uitrol maatregelen 2025 t/m 2028)

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2029
CO ₂ -reductie (jaarlijks) → koolstofvastlegging		0,014	0,036	0,058	0,080	0,080	0,080 Mton (na 10 jaar 0,16 Mton)
CO ₂ -reductie per 1 mln. euro subsidie (struc. vanaf 2030)							0,080 Mton / 680 mln euro = 118 ton/mlin €

De onderbouwing van de berekening van het broeikaseffect staat in de bijgevoegde excel. Met deze maatregelen wordt ook invulling gegeven aan de wettelijke doelen voor de KRW, de NHV en de VHR.

Veenweide – variant 1 (€ 960 mln; uitrol maatregelen 2025 t/m 2030)

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2030*
CO ₂ -reductie (jaarlijks)		0,028	0,070	0,112	0,168	0,224	0,280 Mton
CO ₂ -reductie per 1 mln. euro subsidie (struc. vanaf 2030)							0,28 Mton / 960 mln euro = 292 ton/mlin €

Veenweide – variant 2: (€ 480 mln; uitrol maatregelen 2025 t/m 2028)

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	Jaarlijks structureel vanaf 2029
CO ₂ -reductie (jaarlijks)		0,026	0,064	0,102	0,140	0,140	0,14 Mton
CO ₂ -reductie per 1 mln. euro subsidie (struc. vanaf 2030)							0,14 Mton / 480 mln euro = 292 ton/mlin €

Voor de onderbouwing van de berekende broeikasgasreductie voor veenweide: zie paragraaf 'doeltreffendheid'.

Doelmatigheid (i.v.m. artikel 3, lid 3b van de Tijdelijke wet Klimaatfonds)

Efficiënt gebruik van middelen

- Beschrijf de doelmatigheid (efficiëntie) van de maatregel. Onderbouw dat met deze maatregel het door de maatregel beoogde doel tegen zo min mogelijk (maatschappelijke) kosten wordt gerealiseerd (i.e. hoe wordt gezorgd dat efficiënt gebruik wordt gemaakt van de middelen)? Benoem bijvoorbeeld waarom de eventuele hogere prijs van het product als gevolg van verduurzaming niet kan worden doorberekend aan de afnemer/consument. Zonder beschrijving van de doelmatigheid kan het fiche niet beoordeeld worden.

Bossenstrategie:

Met dit pakket aan maatregelen wordt een impuls gegeven aan de kwaliteit van bos en landschap. Naast het directe effect van extra koolstofvastlegging, worden ook de maatschappelijke functies als biodiversiteit, recreatie, cultuurhistorie, houtproductie en klimaatadaptatie gestimuleerd. Hiermee wordt invulling gegeven aan wettelijke doelen voor de KRW, de NHV en de VHR. Met vitaal bos en landschap worden deze functies, en de reeds vastgelegde koolstof, behouden voor toekomstige generaties. Ook heeft koolstofvastlegging in bos en landschap een essentiële functie voor het behalen van klimaatneutraliteit in 2050 door het compenseren van onvermijdelijke emissies.

Veenweide:

De maatregel volgt de uitgangspunten van de Omgevingswet waarin in art.15.1 het peilbesluit wordt aangewezen als schadefactor. Bij nadeelcompensatie geldt het uitgangspunt dat de benadeelde niet alle schade vergoed krijgt, maar alleen de schade die uitstijgt boven het normaal maatschappelijk risico. De [Compensatie Systematiek Veenweiden](#) is hier de uitwerking van.

- Benoem of er mogelijkheden zijn voor publieke cofinanciering (bijv. EU-gelden, Invest NL of andere fondsen, departementale begroting)? Hoe worden die door de gekozen vormgeving benut? Idealiter is deze inventarisatie gedaan voordat de maatregel wordt ingediend.

Bossenstrategie:

- Agrarisch natuurbeheer:** Met een beschikbare financiering van €500 mln struc uit de HLA-middelen voor Agrarisch Natuurbeheer kan een deel van de opgave van landschapselementen en agroforestry worden gerealiseerd. Met de huidige inzet van LVVN voor de verdeling van deze middelen is in de komende jaren 160 mln cumulatief voor realisatie van houtige landschapselementen voorzien. Hiermee kan 8.000 ha aan landschapselementen worden gerealiseerd. Ook beheer wordt via dit spoor structureel gedekt. Deze inzet draagt bij aan het realiseren van 50% van de ondergrens van de Klimaatopgave. De claim in deze fiche is hierop aanvullend.
- Revitalisering:** Hiervoor zijn diverse financiële mogelijkheden, zoals de 500 mln voor het tegengaan van verslechtering die voorzien is uit de HLA-middelen voor impuls agrarische sector (€ 5,0 mld. incidenteel), het GLB, middelen voor klimaatadaptatie en het Programma Natuur. Ook deze inzet draagt bij aan het realiseren van 50% van de ondergrens van de Klimaatopgave. De claim in deze fiche is hierop aanvullend.
- Bosuitbreiding en uitbreiding landschap op gronden Rijkswaterstaat en Waterschappen:** Langs grote rivieren en in beekdalen zijn mogelijkheden om nieuw bos te

realiseren op grond van Rijkwaterstaat en de Waterschappen. Verdere uitwerking zou in het kader van de gebiedsprocessen (NPLG) worden opgepakt. Als alternatief zouden we met provincies, RWS en Waterschappen tot bestuurlijke akkoorden moeten komen over een areaalopgave op deze gronden voor nieuw bos en landschap, gekoppeld aan de KRW, NHV en de VHR.

- **Overige Rijksgronden (RVB, Staatsbosbeheer, Defensie, RWS, Prorail):** ook op de grondposities van andere rijkspartijen zijn mogelijkheden voor realisatie van nieuw bos, landschapselementen en agroforestry (1.000 ha tot 2030, kosten 75 mln). In samenwerking met VRO kunnen we deze kansen benutten. Vanuit klimaatadaptatie wordt hier 24mln voor gereserveerd.
- **Groennorm:** De VNG heeft zich in het Klimaatakkoord gecommitteerd aan 1% meer bomen per jaar in steden en dorpen. In samenhang met de Agenda Natuurinclusief is de inzet om met BZK, VNG en de provincies tot afspraken te komen over een groennorm, waarbij aanplant van bossen wordt meegenomen bij woningbouwprojecten. Het instrument 'Groen groeit mee' van de provincie Utrecht is hier een mooi voorbeeld van.

Veenweide:

- Met de **Impulsgelden veenweide (2020/2021), versnellingsmiddelen (2022) en koplopermaatregelen NPLG (2024), de NSP-GLB Samenwerkingsmaatregel veenweide en overgangsgebieden** (1^e openstelling 2024, 2^e openstelling voorzien in 2026) en de (nog te besluiten) intensivering op **agrarisch natuurbeheer (ANB)** kunnen op ca. 45.000 ha vernattingsmaatregelen worden gerealiseerd, waarmee naar verwachting 0,30-0,35 megaton emissiereductie wordt gerealiseerd.
- **Intensivering Agrarisch Natuurbeheer** (waarover nog besluitvorming moet gaan plaatsvinden): de voorgenomen intensivering betreft deels een uitbreiding van het areaal agrarisch natuurbeheer en in belangrijke mate ook verzwaring van beheerpakketten op bestaande arealen en het maken van langjarige beheerafspraken (-20 jaar) op bestaande arealen.
- De **NSP-GLB Samenwerkingsmaatregel veenweide en overgangsgebieden** omvat naast nationale cofinanciering ook Europese middelen.

- Waarom is er gekozen voor de voorliggende ze vorm van ondersteuning? Zet dit af tegen bijv. een lening, garantie of andere vormen van subsidies, zoals een *contract for difference*.
Gezien de doelgroep bij de voorgestelde maatregelen lijkt dit hier niet van toepassing.

- Beschrijf hoe geborgd wordt dat de maatregel additioneel is aan private investeringen. Hoe wordt voorkomen dat de maatregel private investeringen verdringt? Hoe zorgt deze maatregel ervoor dat private investeringen juist tot stand komen? Worden die maximaal benut?
- **Bossenstrategie:** *gezien de doelgroep en de aard van de voorgestelde maatregelen is dit niet van toepassing.*
- **Veenweide:** *gezien de doelgroep en de aard van de maatregelen – het betreft niet-productieve investeringen – is dit niet van toepassing.*

Link met normeren en beprijzen

- Beschrijf wat alternatieven voor subsidie zijn om het beoogde doel te bereiken, bijvoorbeeld normerende of beprijzende maatregelen. Licht toe waarom deze niet of minder doeltreffend zijn of deze alternatieven tegen hogere (maatschappelijke kosten) het door de maatregel beoogde doel bereiken.

Bossenstrategie:

Gezien de doelgroep en aard van de voorgestelde maatregelen is normeren en beprijzen geen optie en daarmee niet van toepassing.

Veenweide:

De in deze fiche voorgestelde vernattingsmaatregelen via peilbesluiten en aanleg van waterinfiltratiesystemen op agrarische percelen bij boeren gaan uit van vrijwilligheid bij /

overeenstemming met boeren. Nadeelcompensatie is een juridisch vastgelegd onderdeel bij het nemen van een peilbesluit.

Provincies (via provinciale verordeningen) c.q. het Rijk (via het Besluit kwaliteit leefomgeving) kunnen instructieregels c.q. normerende omgevingswaarden opleggen aan waterschappen die doorwerking moeten krijgen in de peilbesluiten. Maar ook dan is nadeelcompensatie daar een juridisch vastgelegd onderdeel van.

Normering van waterpeilverhogingen zonder nadeelcompensatie lijkt niet realistisch. Ook niet vanuit de gedachte dat wanneer een dergelijke normering tijdig in het vooruitzicht wordt gesteld (met als argument de voorzienbaarheid): ook dan wordt – weliswaar op termijn en mogelijk geleidelijk aan – productiecapaciteit van een onderneming afgenomen die een ondernemer niet op een andere manier, door aanpassing van zijn bedrijfsvoering, kan terughalen. Los van juridische argumentatie is hiervoor geen politiek en bestuurlijk draagvlak.

Het beprijzen van broeikasgasemissies uit veenbodems zou theoretisch in beperkte mate, tot een bepaald emissieniveau, een alternatief te kunnen zijn: er zijn grenzen aan het kunnen verhogen van waterpeilen in combinatie met het overeind kunnen houden van een vorm van economisch haalbare melkveehouderij. Met andere woorden: iedere economisch haalbare vorm van melkveehouderij gaat gepaard met een onvermijdelijke restemissie uit veengrond, die via beprijzing niet verder kan worden teruggedrongen.

- Als subsidie echt nodig is, licht toe in hoeverre de doelmatigheid afhankelijk is van eventuele normering of beprijzing en hoe daar rekening mee wordt gehouden. n.v.t. (zie vorige punt)
- Indien de doelmatigheid van de maatregel afhangt van voortgang op het gebied van normeren of beprijzen (zie voorwaarden onder Korte omschrijving maatregel), licht de voortgang en planning toe op dat gebied (benoem verschillende stadia, zoals Kamerbrief met aankondiging, internetconsultatie parameters, Ministerraad, parlementaire behandeling en inwerkingtreding). Specificeer de planning van de normering of beprijzing waar de maatregel mee samenhangt.

Financiële consequenties

- Geef het totaal geclaimde kas- en verplichtingenbedrag én de uitgesplitste reeksen aan in de tabel.³ Een volledige en correcte, realistische kas- en verplichtingenreeks is essentieel.

Bossenstrategie:

De voor de bossenstrategie benodigde middelen worden maar voor een klein deel uit de bestaande middelen van LVVN gefinancierd. Aanvullende financiering vanuit het klimaatfonds is nodig om de dekking rond te krijgen.

Variant 1: Voor de gehele periode tot en met 2030 is een aanvullende dekkende financiering nodig van 1.363 mln (421 mln voor 4215 ha nieuw bos buiten het NNN, 85 mln voor 17.000 ha bosherstel, 655 mln voor 26.200 ha landschapselementen en 202 mln voor 20.260 ha agroforestry).

Variant 2: Volgens deze variant wordt een eerste financiering gevraagd voor de uitvoeringsperiode 2025 t/m 2028 voor een totaalbedrag van €680 mln. Bij deze variant wordt voorgesteld om in 2027/28, in samenhang met het nader uit te werken Natuurherstelplan ikv de Europese Natuurherstelverordening, additionele financiering aan te vragen en beschikbaar te stellen voor de laatste jaren richting 2030.

Bossenstrategie financieringsaanvraag variant 1: totaal € 1360 mln.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	2030
--	------------	------	------	------	------	------	------

³ Verplichtingen betreft het maximale subsidiebedrag dat in de subsidiebeschikking gegeven wordt op contractsluitingsmoment. Kas betreft het moment of de momenten van uitbetaling. Kas- en verplichtingen zijn standaard gelijk aan elkaar maar verplichtingen moeten eerst aangegaan worden voordat kasuitgaven kunnen plaatsvinden. Soms wijkt de aangeane verplichtingenruimte af van het kasbudget. Licht dit dan toe.

€ (totaal)	1360 mln	136	204	204	272	272	272	

Bossenstrategie financieringsaanvraag variant 2 tot en met 2028: totaal € 680 mln.

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	2030
€ (totaal)	680 mln	125	185	185	185		

Veenweiden:

- Het verhogen van slootwaterpeilen vanaf -40cm of hoger leidt tot nadelige effecten op de grasproductie en graskwaliteit. Daarvoor zijn compenserende vergoedingen nodig. Richtinggevend hiervoor zijn de vergoedingen die worden verstrekt via de Samenwerkingsmaatregel veenweide en overgangsgebieden ([Staatscourant 2023, 29658 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen](#)) en de [Compensatie Systematiek Veenweiden](#). Op basis hiervan wordt uitgegaan van een gemiddelde nadeelcompensatie bij een drooglegging van 40cm van € 18.000/ha (gebaseerd op een gemiddelde jaarlijkse beheervergoeding van € 600/ha die over een periode van 30 jaar eenmalig wordt afgekocht). Voor de met deze fiche voorgestelde maatregel 'normering waterpeilen op 20-40cm drooglegging via peilbesluit met nadeelcompensatie worden twee varianten beschreven:
- **Variant 1:** peilverhoging rond 45.000 ha agrarisch landbouwareaal, wat neerkomt op een eenmalig bedrag van € 810 mln. Aanvullend de aanleg van 20.000 ha waterinfiltratiesystemen op agrarische percelen: dit vergt een eenmalige investering van € 7.500/ha (gemiddelde van een passief en actief waterinfiltratiesysteem) = € 150 mln. Samen is dit € 960 mln
- **Variant 2:** peilverhoging rond 22.500 ha agrarisch landbouwareaal, wat neerkomt op een eenmalig bedrag van € 405 mln. Aanvullend de aanleg van 10.000 ha waterinfiltratiesystemen op agrarische percelen: dit vergt een eenmalige investering van € 7.500/ha (gemiddelde van een passief en actief waterinfiltratiesysteem) = € 75 mln. Samen is dit € 480 mln

Veenweide: Financieringsaanvraag variant 1: € 960 mln

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	2030
€ (totaal)	960 mln	96	144	144	192	192	192

Veenweide: Financieringsaanvraag variant 2 tot en met 2028: € 480 mln

	Cumulatief	2025	2026	2027	2028	2029	2030
€ (totaal)	480 mln	90	130	130	130		

- Ga in op de verhouding kas en verplichtingen, zowel in ordegraote (zijn ze gelijk aan elkaar?) als in de tijd (zijn ze op hetzelfde moment of is kasuitbetaling (deels) later in de tijd?). Indien het cumulatieve verplichtingenbedrag hoger is dan het cumulatieve kasbedrag, graag toelichten waarom dit noodzakelijk is en welke waarborgen er zijn bij tegenvallers.
- Indien eerder voor deze maatregel middelen zijn toegekend uit het Klimaatfonds, benoem dit en geef het cumulatieve bedrag van die middelen en de nieuwe claim.

Eerder toegekend (kas)	Cumulatief (kas)							

- Onderbouw de "p x q", i.e. hoe het gevraagde subsidiebedrag tot stand komt (bijv. het onrendabele deel van de investering vermenigvuldigd met de verwachte hoeveelheid). Een pxq-onderbouwing is essentieel, zonder kan een fiche niet beoordeeld worden.

Indien van toepassing: uitvoeringskosten/personeelskosten

- Deze onderuitsplitsing van de financiële reeks is nodig voor de verwerking in het financiële systeem. Begrotingstechnisch moeten personeelskosten namelijk anders verwerkt worden.
- Is er sprake van een claim voor uitvoeringsinstanties (RVO, NEa, etc.), externe adviesbureaus etc.? Neem dit op in de totale claim, maar vul het gedeelte voor deze uitvoeringskosten ook separaat in de tabel hieronder in.
- Is er sprake van een claim specifiek voor departementale fte's (beleidsmedewerkers etc.)? Uitgangspunt is dat deze niet gehonoreerd worden. Is deze claim echter essentieel voor de uitvoering van de maatregel? Motiveer dan waarom een uitzondering van toepassing is en geef de financiële uitsplitsing in de tabel hieronder.

Onderdeel financiële reeks bestemd voor uitvoerings- en personeelskosten:

	Cumulatief	2025**	2026	2027	2028	2029	2030	Verder***
Kas (=Verplichtingen)		-	-	-	-	-	-	

Indien van toepassing: Onderdeel financiële reeks bestemd departementale fte's

Kas (=Verplichtingen)		-	-	-	-	-	-	
--------------------------	--	---	---	---	---	---	---	--

* = moment waarop contractuele verplichting ontstaat.
 **= in principe komen de middelen beschikbaar in 2026 en verder. Indien middelen in 2025 al nodig zijn, dit graag specificeren.
 ***= Indien uitgaven in de jaren ná 2030 plaatsvinden, dit graag specificeren. Vul voor uitbetalingen ná 2030 het cumulatieve bedrag van die uitbetalingen in één keer in onder het kopje Verder

Veenweide: het nemen van peilbesluiten inclusief toekenning van nadeelcompensatie en (het faciliteren van) de uitrol van waterinfiltratiesystemen bij agrarische ondernemers is kerntaak van waterschappen waarvoor geen aanvullende uitvoeringskosten zijn voorzien.

Bossenstrategie: uitrol van maatregelen loopt via provincies en grondeigenaren. Het gaat om een uitbreiding van bestaande beschikkingen dus daar zijn geen aanvullende uitvoeringskosten voor voorzien. De ruimtelijk inpassing van de maatregelen wordt ondergebracht in de aanpak Ruimte voor Landbouw en Natuur dus daar zijn ook geen aanvullende uitvoeringskosten voor voorzien.

Duur van de maatregelen in relatie tot de tijdelijkheid van het fonds (i.v.m. artikel 3, lid 3c van de Tijdelijke wet Klimaatfonds)

- Beschrijf hoe de duur van de maatregelen past bij de tijdelijkheid van het Klimaatfonds (betreft het incidentele uitgaven of heeft de maatregel een structurele doorwerking via onomkeerbare afspraken en/of juridische verplichtingen)?

De maatregelen zijn incidenteel.

Bossenstrategie: Door bescherming van houtopstanden in de wet natuurbescherming is geborgd dat de maatregelen een structureel effect hebben.

Veenweide: met normering via peilbesluiten wordt geborgd dat de slootpeil verhogende maatregelen een structureel effect hebben. Ook de aanleg van waterinfiltratiesystemen hebben een structureel effect.

Gevolgen voor brede welvaart (i.v.m. artikel 3, lid 4 van de Tijdelijke wet Klimaatfonds)

Betrouwbaarheid energiesysteem:

- Indien relevant, beschrijf de consequenties van de maatregel op het energiesysteem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening. Kwantificeer waar mogelijk.

Betaalbaarheid:

- Beschrijf wie de beoogde belanghebbenden zijn van deze maatregel.
- Geef aan waar de middelen direct en indirect terechtkomen. Vink aan (indien meerdere, geef dan de geschatte verdeling aan). Om een inschatting te maken van de impact van de maatregel op verschillende inkomensgroepen kan de maatregel getoetst worden in het [Beleid Transitie Model](#).
 - ☐ Startups en scale-ups, i.e. nieuwe bedrijvigheid (direct/indirect)
 - ☒ Mkb (direct/indirect): agrarische ondernemers
 - ☐ Grootbedrijf (direct/indirect)
 - ☒ Maatschappelijke organisaties (direct/indirect): TBO's, RWS en RVB
 - ☒ Burgers (direct/indirect).
 - ☐ Lage inkomens (direct/indirect)
 - ☐ Middeninkomens (direct/indirect)
 - ☐ Hoge inkomens (direct/indirect)
 - ☐ Huurders sociale sector (direct/indirect)
 - ☐ Huurders, private sector (direct/indirect)
 - ☐ Woningeigenaren (direct/indirect)
 - ☒ Anders, namelijk: private grondeigenaren

Bossenstrategie: De middelen komen toe aan terrein behorende organisaties (TBO's), agrariërs en andere partijen met grondposities, zoals Rijkswaterstaat, het Rijksvastgoedbedrijf en private grondeigenaren. Naar verwachting komt een overgroot deel van de middelen voor landschapselementen en agroforestry bij agrariërs terecht. De middelen voor bosherstel en bosuitbreiding komen grotendeels bij de TBO's. Uitbreiding van bos en landschapselementen hebben ook positieve effecten op natuur en biodiversiteit wat bijdraagt aan de brede welvaart.

Veenweide: de middelen komen in de vorm van nadeelcompensatie toe aan agrarische ondernemers. Aanpassing van de bedrijfsvoering aan hogere waterpeilen draagt bij aan toekomstperspectief van agrarische bedrijven. Boeren die mede op basis hiervan de overstap maken naar een meer extensieve natuurinclusieve bedrijfsvoering dragen ook bij aan maatschappelijke opgaven gericht op stikstof, waterkwaliteit en biodiversiteit (weidevogels) wat in brede zin bijdraagt aan brede welvaart.

Het principe van de vervuiler betaalt:

- Hoe wordt voorkomen dat deze maatregel (indirect) financieel bijdraagt aan activiteiten die de fossiele economie in stand houden?

N.v.t.

Draagkracht en solidariteit:

- Draagt deze maatregel bij aan het ontzien van meer kwetsbare mensen in de samenleving (zoals mensen met een laag inkomen, jongeren, toekomstige generaties, vrouwen, landen in mondiale zuiden)? Zo ja, hoe? Zo niet, kan deze maatregel aangepast worden waardoor deze meer ingericht is naar draagkracht?
- Zijn er risico's dat deze maatregel bijdraagt aan het vergroten van ongelijkheden (bijv. door ongelijke toegang tot (financiële) middelen)? Kunnen er mogelijk ook intergenerationele negatieve effecten tussen huidige generaties optreden of negatieve effecten op de lange termijn voor toekomstige generaties (denk bijvoorbeeld aan de capaciteit van jongeren/ouderen vs. hoogopgeleide en financieel weerbare burgers of de kosten voor toekomstige generaties n.a.v. de maatregel). Pas zo nodig de Generatietoets toe uit het Beleidskompas.

Procedurele rechtvaardigheid:

- Welke partijen zijn betrokken geweest (ambtelijk en politiek) bij de vormgeving van de maatregel? Vink aan (indien meerdere, geef dan de geschatte verdeling aan):
 - ☐ Burgers; ☒ Medeoverheden; ☐ Industrie; ☒ Mkb; ☒ Maatschappelijke organisaties;
 - ☒ Uitvoeringsorganisaties; ☒ Onderzoek/advies; ☐ Anders, namelijk:
- Licht toe waar dit contact uit bestond en hoe hun input is verwerkt.

Bij de uitvoering van de Bossenstrategie en het Aanvalsplan Landschap wordt een brede coalitie betrokken. Onder anderen LTO, de waterschappen, de provincies, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en de vereniging van bos en natuur eigenaren (VBNE) zijn direct betrokken als deelnemers van de klimaatwerkgroep Bos, Bomen en Natuur. Deze partijen hebben zich gecommitteerd aan deze maatregelen binnen het klimaatakkoord en zijn actief betrokken bij de uitvoering.

De uitvoering van het programma veenweide vindt plaats in afstemming met de Regiegroep Veenweide: een brede coalitie van overheden (Rijk, provincies, waterschappen, gemeenten), LTO, NAJK, BoerenNatuur, Staatsbosbeheer, Landschappen-NL, Friese Milieufederatie en Natuurmonumenten.

Werkgelegenheid en de ontwikkeling van de economie:

- Indien relevant, beschrijf de invloed op werkgelegenheid inclusief scholing en opleiding van werknemers. Indien de maatregel een verwacht effect heeft op de arbeidsmarkt, omschrijf dan hoe werknemers meegenomen worden in de transitie (bijv. met een subsidievoorwaarde dat bijscholing van werknemers wordt geborgd). Omschrijf ook hoe geborgd is/wordt dat er voldoende gekwalificeerde mensen zijn om de activiteit uit te voeren.
- Beschrijf de invloed van de maatregel op de ontwikkeling van de economie, bijvoorbeeld op innovatie, verdienvermogen, exportkansen en strategische autonomie. Kwantificeer waar mogelijk.

Bossenstrategie: een aantrekkelijk landschap versterkt het Nederlands vestigingsklimaat en de recreatie sector. Netto levert de maatregel meer op dan het aan investeringen kost.

Veenweide: met het programma veenweide en de voorgestelde maatregelen wordt gewerkt aan het toekomstperspectief van de melkveehouderij in de veenweidegebieden.

Ruimtebeslag:

- Indien van toepassing, beschrijf het ruimtebeslag van de maatregel. Beschrijf wat het ruimtebeslag is, wie daar eventueel hinder van kan ondervinden en of de activiteit ingepast kan worden in het landschap.

Bossenstrategie:

Landschapselementen kunnen bij uitstek goed worden gecombineerd met ander economische activiteiten zoals landbouw, energie en infrastructuur. Het additionele ruimtebeslag is daardoor beperkt. Bos vraagt om inpassing in het landschap, maar kan meegekoppeld worden bij ruimtelijke ingrepen rond beekdalen en rivieren, bij stadsuitbreiding en bij bufferzones rondom N2000 gebieden.

Veenweide:

Afhankelijk van de uitvoering van het peilbesluit kunnen bij een gemiddelde drooglegging van 40cm binnen een peilvak door hoogteverschillen in het maaiveld ook nattere delen ontstaan. Mogelijk zelfs zo nat dat daar geen economisch haalbare melkveehouderij meer mogelijk is en omzetting naar natte teelten of natte natuur voor de hand ligt. Een alternatief voor deze percelen is het inrichten van een onderbemaling.

Andere belangrijke effecten:

- Indien van toepassing, beschrijf de consequenties van de maatregel op tenminste stikstofuitstoot, biodiversiteit en lokale luchtkwaliteit en -vervuiling. Kwantificeer waar mogelijk.

Bossenstrategie:

Naast het directe effect van extra koolstofvastlegging, worden ook de maatschappelijke functies als biodiversiteit, recreatie, cultuurhistorie, houtproductie en klimaatadaptatie gestimuleerd. Hiermee wordt invulling gegeven aan wettelijke doelen voor de KRW, de NHV en de VHR.

Veenweide:

Het verhogen van waterpeilen met nadeelcompensatie kan voor melkveehouders de aanleiding zijn om hun gangbare bedrijfsvoering om te zetten naar een meer extensieve, natuurinclusieve (biologische / biodynamische) bedrijfsvoering. Waarbij een lagere melkproductie (financieel) wordt gecompenseerd met extra inzet (en inkomsten) op agrarisch natuurbeheer. Dit kan in belangrijke

mate bijdragen aan te realiseren opgaven met betrekking tot stikstof, biodiversiteit (waaronder weidevogels) en waterkwaliteit.

Planning

- Wat is de verwachte inwerkingtreding voor de maatregel, hoe ziet het proces eruit, inclusief tussenstappen?
 - Bijv. wanneer wordt de subsidieregeling gepubliceerd/aan de Tweede Kamer gestuurd?
 - Wanneer treedt de subsidieregeling in werking?
- Wanneer eindigt de subsidieregeling?

Er wordt ingezet op het gebruik van bestaande overheidsinstrumenten (provinciale subsidieregelingen voor bosuitbreiding en bosherstel, peilbesluiten, uitrol van waterinfiltratiesystemen via decentrale subsidieregelingen) die snel tot uitvoering kunnen worden gebracht.

Evaluatie

- Beschrijf op welke manier/moment er monitoring en evaluatie plaatsvindt en hoe daarbij ook evaluatie op verdelingseffecten plaatsvindt. Indien de maatregel aansluit bij bestaande processen, licht deze toe.

Bossenstrategie:

Monitoring van areaal bos en landschapselementen vindt plaats via LASREG dat ook gebruikt wordt voor de monitoringsverplichtingen binnen het GLB en NHV. Jaarlijks wordt de voortgang van de realisatie gerapporteerd in de Voortgangsrapportage Natuur (VRN). Deze cijfers worden door het PBL gebruikt voor de Klimaat- en Energieverkenning (KEV).

Veenweide:

Monitoring van de uitrol van maatregelen en de daarmee gerealiseerde emissiereductie vindt plaats via het registratiesysteem SOMERS (Soil Organic Matter Emission Registration System).